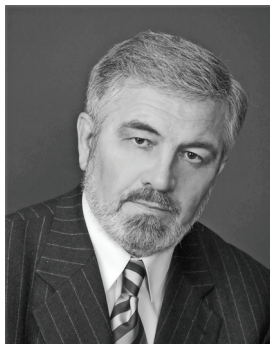

УДК 338.124.4(477):339.922

«УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ» ЯК ПРОЯВ ВНУТРІШНЬОЇ КРИЗИ ТА КОНФЛІКТОГЕННОСТІ СУЧАСНОГО ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ

ПАВЛОВ О.І.,
доктор економічних
наук, професор,
завідувач кафедри
економіки
промисловості
Одеської
національної
академії
харчових технологій

У статті використано комплексний підхід до аналізу внутрішньополітичної та зовнішньополітичної ситуації, що склалася в Україні й навколо неї протягом 2014–2016 років, яка ідентифікується як прояв системної кризи українського суспільства та конфліктогенності сучасного глобалізованого світу. Позиціонування досліджуваної проблеми як «українського питання» ґрунтується на гіпотезі щодо незавершеності процесу державотворення, тобто невирішення владною верхівкою України завдань, пов'язаних з її самоідентифікацією, самореалізацією і самобутністю. Саме цим пояснюються причини внутріполітичної кризи, яка в умовах глобалізації набула ознак конфлікту за участю Російської Федерації, ЄС та США. Доведено, що нерозв'язання «українського питання» має негативні наслідки для усіх учасників конфлікту і несе загрозу світовій безпеці.

Ключові слова: внутрішня криза, геополітика, глобалізований світ, державна влада, конфліктогенність, «українське питання».

Постановка проблеми. «Українське питання» у його загальній постановці має давню історію. Це питання, на думку В.Вернадського, є перевісником появи українського етнографічного елемента у складі Московської держави, а його сутність полягає в тому, що українська народність виробилась у певну окреслену етнографічну індивідуальність з національною свідомістю, завдяки якому намагання близьких та далеких родичів обернути її в етнографічний матеріал задля посилення панівної народності залишилися й залишаються даремними [1]. Проте згідно теорії куль-

турно-історичних типів М. Данилевського, український етнос не є активним учасником ключових моментів історії, тривалий час не мав власної держави, патріотично налаштованої еліти (творчої меншості за А. Дж. Тойнбі), національної ідеї, а тому не є продуцентом окремої локальної цивілізації [2]. За класифікацією П. Савицького українці скоріше належать до євразійського культурно-історичного типу [3, с. 141]. Ми більше схилиємося до думки П. Толочка щодо існування у складі України трьох субетносів: центрально-північноукраїнського, західноукраїнського та східноукраїнського [4]. Парадокс української державності пов'язаний з тим, що Україна отримала у спадок від минулого духовну, економічну і геополітичну розколотию між її західною та східною частинами. Це позначилося на сучасному стані « українського питання » як глибинної системної кризи у її внутрішньополітичному та геополітичному проявах. В цьому сенсі « українське питання » не виглядає як суто внутрішнє, що знайшло певний відбиток в науковій літературі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В оцінці доленосного значення «українського питання» пророчими виявилися слова О. Солженіцина, який застерігав, що до нього погано підготовлені уми з обох сторін : як українцям даремно доводити, що усі ми родом та духом з Києва, так й росіяни уявити собі не хочуть , що по Дніпру народ – інший. Через це важко буде звести розмову до розсудливості [5]. Тому не випадково, що значна частина російських авторів при аналізі « українського питання », вважають, що його сенс міститься виключно у спробах ЄС та США втягнення Руського світу у Третю світову війну через прозахідну київську революцію 2014 року з наступним виступом російськомовного населення України проти насильницької зміни влади в країні [6]. Вітчизняний дослідник П. Толочко вбачає, що в ситуації, яка склалася навколо України, Захід намагається відірвати її від Росії, щоб не допустити відродження нового імперського утворення на пострадянського просторі [7, с. 168]. Керівництво України наполягає на тому, що «українське питання» буде невирішеним, поки серця європейських політиків залишаються закритими щодо надання активної політичної, економічної та воєнної підтримки нашій державі. Попри те, що Європейський союз протягом 2015 року, зазначає голова Європейської комісії Ж-К. Юнкер, займався «українським питанням», однак воно є для

ЄС невирішеним [8]. Наведені думки свідчать про сутність « українського питання » як прояву конфліктогенності сучасного глобалізованого світу. В такому контексті Україна позиціонується як країна проблем, а не країна вирішення проблем, тобто вона постає як жертва , а не як суб'єкт політики. З огляду на це, наша держава ідентифікується як країна ризику, в якій нашарувалося декілька криз, об'єднаних у часі [9, с. 22]. Поки що поодинокими є публікації, в яких досліджувана проблема розглядається з точки зору внутрішніх та зовнішніх причин, глобальних наслідків, а також наслідків для України та Росії [10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз літературних джерел з досліджуваної проблеми свідчить про переважно однобічне тлумачення «українського питання» як української кризи, українсько-російського конфлікту, «гібридної війни», російської агресії. Однак недостатньо вивченими залишаються аспекти цієї проблеми, що пов'язані з внутрішньополітичним розвитком України, глобальним контекстом конфлікту, його наслідками для сучасного світового устрою.

Формулювання цілей статті. Таким чином, сучасний стан наукової розробки зазначеної проблеми потребує комплексного підходу до її розв'язання й позиціонування як саме «українського питання», в якому віддзеркалюються внутрішня криза та конфліктогенний характер глобалізованого світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Українське питання», як і будь яке інше питання, за визначенням має об'єктну, а не суб'єктну спрямованість, тобто стосується проблемної ситуації, яка потребує свого розв'язання. Тому аналізу в першу чергу підлягають процеси, що зумовили набуття тією чи іншою ситуацією статусу проблеми. За великим рахунком ці процеси обертаються навколо трьох «С»: самоідентифікації, самореалізації, самобутності. Своєю сутністю ці терміни передають певний зміст діяльності будь якого етносу на шляху до суверенності. Феномен української незалежності полягає в тому, що народ України внаслідок розвитку подій другої половини 1980-х – початку 1990-х років отримав політичну незалежність не доклавши до цього надзусиль. Більш того, протягом наступного часу так й не було сформульовано національну ідею, яка мала б об'єднати усе українське суспільство навколо завдання розбудови багатой, демократичної, економічно і політично незалежної держави.

Незважаючи на те, що поява української держави як суверенної та незалежної стала наслідком руйнівних процесів та розпаду Радянського Союзу, до якого вона входила як одна зі складових федерації, її природні ресурси, соціально-економічний та людський потенціал давали усі підстави для оптимістичних сподівань щодо майбутнього України. Проте сталося далеко не так, як мало бути. Пояснення цьому міститься у книзі британського історика П. Джонсона, який аналізує події 1990-х років, дійшов висновку, що світ XXI сторіччя має кріпитися на семі стовпах мудрості, одним з яких є доречність вигнання з нашого мислення ілюзій, що проклали в минулому столітті шлях руйнуванням. Водночас він зазначав, що нерозуміння цієї істини свідчить про неготовність народів до незалежності та демократії, штучність нових держав, нездатність їх урядів виконувати елементарні функції суспільного управління [11, с. 413–414].

Сьогодні можна стверджувати, що чвертьвіковий досвід існування української держави є підтвердженням застережень П. Джонсона. Передусім, правлячим колам України, політичним діячам, пересічним громадянам не вистачає мудрості. Це стосується усіх її президентів, голів уряду, депутатського корпусу різних каденцій. При першому президентові Л. Кравчукові Україна позбавилась ядерного арсеналу під гарантії безпеки з боку США, Великобританії, Франції та Росії, одночасно отримавши статус позаблокової держави. Однак не було сформовано відповідних засад зовнішньої політики, які б дали змогу здійснювати багатовекторний зовнішньополітичний курс української держави. Разом з ядерною зброєю зникло й Чорноморське морське пароплавання з його торговельним флотом, а широкі верстви населення засвоїли новий вид транспорту – «кравчучку».

Реформи Л. Кучми, що пов'язані з роздержавленням власності, приватизацією великих підприємств, ліквідацією колгоспно-радгоспної системи, мали своїм наслідком соціальне розшарування, збіднення населення, втрату економічного потенціалу країни, перетворення її на європейський різновид Ефіопії.

Другий президент України увійшов в історію не тільки як псевдореформатор, а й як автор книги під назвою «Україна – не Росія» [12]. По-перше, якщо глава однієї з держав намагається будувати стосунки з сусідньою державою з опорою на частку «не», чекати на взаємопорозуміння марно. По-друге, за дванадцять років після отримання

Україною незалежності це твердження слід було б довести або спростувати конкретними справами та діями. По-третє, виходом книги з одіозною назвою було закладено підвалини для протиставлення двох близьких між собою за етнічною ознакою та історією сусідніх народів, що мали родичів по обидві боки кордону. З часом це протиставлення за певних обставин перетворилося на протистояння. Тим не менш, майдан 2004 року дав зрозуміти президенту-письменнику й владі загалом, що він не бажає жити в такій Україні.

При третьому президентові В. Ющенкові це протистояння набуло ідеологічного забарвлення. Були здійснені спроби перегляду підсумків Другої світової війни та оцінки вкладу в перемогу над ворогом ССРСР, правонаступником якого стала Російська Федерація, народів бувших пострадянських республік. З ініціативи президента відбулася політична реабілітація воїнів ОУН-УПА, а їх ідейних лідерів було увіковічено через присвоєння їм вищих державних нагород, встановлення пам'ятників тощо. Тим самим було обрано хибний шлях до примирення різних за своїми політичними поглядами та ставленням до історичного минулого громадян, що на практиці привело до конфронтації.

Жителям сільської місцевості В. Ющенко запам'ятався як державний діяч, який проголосив 2006 рік роком села. Інша справа – чи отримали від цього користь селяни. Красномовною відповіддю на це питання є суцільний занепад сучасного села, деградація його поселенської мережі, соціальної інфраструктури, погіршення життєвого рівня населення. Мрією сільської молоді є не відродження своєї малої батьківщини, а переїзд до міста як більш привабливого життєвого середовища.

Зовні президент нагадував досконалого та успішного лектора товариства «Знання» радянських часів, який був достатньо переконливим щодо висунання аргументів відносно того як має бути. Разом з тим, його аудиторія перебувала в очікуванні від свого обранця послідовних та переконливих дій на ниві державного будівництва.

Мабуть все ж таки В. Ющенко був не стільки народознавцем та суспільствознавцем, скільки палким прихильником бджолознавства. Але цього недостатньо, щоб увійти в історію народним президентом.

Починаючи з четвертого президента, з'явилася низка питань, пов'язаних з недотриманням законодавства щодо перебування на посаді осіб, що мають в цьому плані певні обмеження.

Проте, В. Янукович з усіх президентів був найбільш близьким до свого народу. Тяжке дитинство, карне покарання, за порушення законодавства в молоді роки, не завадили його досягати значних успіхів у кар'єрі й зайняти найвищі державні посади. Паралельно зі службовим зростанням він доріс до «генерала» від науки, отримавши професорське звання.

Хоча місцем президентської резиденції четвертого президента був не Кремль, проте він набув не меншої репутації мрійника, ніж господарі згаданих славнозвісних кабінетів. Виконання, запропонованої В. Януковичем Програми економічних реформ 2010–2014 років «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», розглядалося ним як перший крок на шляху до входження нашої країни у 2020 році до двадцятки найбільш розвинених країн світу. Саме орієнтир на 2020 фігурує зараз як дата відтермінування розгляду питання щодо вступу України до ЄС. Як кажуть, коментарі тут зайві.

Четвертий президент запровадив систему клановості у владних структурах як у вузькому (сім'я), так й у широкому (однопартійці) значенні цього слова. Його політична сила – Партія регіонів України з часом перетворилася на партію одного (Донецького) регіону. Щоб в цьому перекоонатися, достатньо проаналізувати не тільки персональний склад влади на рівні центру та регіонів. Так, в деяких районах Одеської області вихідці з Донеччини одночасно посідали посади голів та заступників голів районних державних адміністрацій. Таким чином, на протигагу перевіреній радянській системі підбору, виховання та розстановки керівних кадрів В. Янукович ввів корупційну систему земляцтва, кумівства та особистої відданості. При цьому професійні, ділові та моральні якості не мали суттєвого значення. Характерно, що займання керівних посад в структурах влади супроводжувалося перерозподілом капіталу, бізнесу в цілому на користь ставленців президента, які при цьому не були перебірливими щодо засобів досягнення кінцевого результату. Така практика соціального буття сформувала у суспільній свідомості не тільки негативне ставлення до владних структур, а й вороже відношення до представників Донецького регіону з боку мешканців інших регіонів, зокрема україномовних.

Відмова В. Януковича від виконання передвиборчих обіцянок щодо надання російській мові статусу другої державної та налагодження більш

тісних зв'язків з Росією привели до втрати підтримки з боку населення східних та південних регіонів.

З метою недопущення другого майдану та послаблення впливу опозиції, правляча партія не тільки відмовилася від своєї передвиборчої риторики, але й зробила заяву щодо безальтернативності курсу України на євроінтеграцію. Але напередодні Вільнюського самміту В. Янукович відмовився від угоди про асоціацію з ЄС, наголосивши на необхідності відтермінування її підписання. Таким чином, долю четвертого президента було вирішено. Відкритим залишилося лише одне питання – час та спосіб його відсторонення від влади. До його вирішення, крім опозиційних сил в Україні, також долучилися ЄС та США, які сприйняли позицію української влади як подвійну гру.

Відтак, відкладання діючою українською владою терміну підписання угоди до тих пір, поки не будуть конкретизовані обсяги та умови надання економічної допомоги Україні від ЄС, статус зон вільної торгівлі, стали сигналом для активних дій Заходу на внутрішньополітичному полі України. Провідниками його інтересів виступали лідери опозиції, які з метою залучення на свій бік патріотично налаштованої молоді, зробили основну ставку на лозунг крадіжки владою її європейської мрії.

Нерішучість В. Януковича, як в ході переговорного євроінтеграційного процесу, так і під час протиправних дій учасників нового майдану, зіграла з ним злий жарг. Під тиском майдану так і не було дотримано угоду щодо проведення дострокових президентських виборів восени 2014 року, гарантіями виконання якої виступили Німеччина, Франція та Польща, а сам президент вдався до втечі.

Такими були передумови приходу до влади п'ятого президента П. Порошенка, який став першим представником бізнесу на цій посаді. Новому президентові дісталась тяжка спадщина від попередньої влади. До неї додалося чимало проблем поточного характеру, які значно ускладнили внутрішньополітичну ситуацію в країні.

Спочатку визначимося зі спадщиною, врахування якої має внести прояснення щодо повноти відповідальності нової влади за ситуацію, що склалася на той час в країні. На наше переконання, режим В. Януковича своїми діями на внутрішній та зовнішній політичній арені підписав собі вирок, викликавши незадоволення широких верств населення України. Великий бізнес не влашту-

вав перерозподіл власності на користь клану В. Януковича, коли стратегічні об'єкти (порти, підприємства транспорту, зв'язку, машинобудування, енергетики) штучно доводилися до банкрутства, а потім за цільовим призначенням продавалися за безцінь. Середній та малий бізнес страждав від податкового тиску, за рахунок чого наповнювався бюджет, а також від хабарів та поборів.

Працівники бюджетної сфери, пенсіонери та громадяни без постійного місця роботи перебували за межею бідності (за оцінками ООН бідні громадяни склали 80% населення країни). На початок загострення «українського питання» (2014 рік) соціальне розшарування суспільства досягло критичних значень. Дві третини власності держави контролювалося сотнею багатіїв. Розрив у доходах «децильних груп» – 10% найбільш багатих і 10% найбільш бідних українців за оцінками експертів сягнув 35 разів (значення цього коефіцієнта навіть у співвідношенні 10:1 вважається критичним для національної безпеки). На той час Україна була одним з лідерів у Європі за кількістю людей, що стрімко збагатилися – 397 осіб володіли активами понад 30 млн дол. США [10, с. 13].

Тепер відносно того, що слід занести до активу та пасиву П. Порошенка й його команди. Неможна заперечувати, що майдан-2014 значною мірою сприяв не тільки його приходу до влади (за формальною ознакою президента було обрано шляхом вільного волевиявлення народу), а й вплинув на формат нової влади і деякою мірою її персональний склад. Звідси випливає взаємозалежність між владою та революційним майданом, форми та зміст якої не завжди визначалися владними структурами. Більш того, можна констатувати, що саме вихід революційної ситуації з під владного контролю спровокував події в Криму та на сході країни, вирішальну роль в яких відіграв зовнішній фактор – військова присутність Російської Федерації та неефективна дипломатія США та ЄС на фоні повної бездіяльності міжнародних організацій як гарантів світової безпеки.

В таких умовах до активу влади необхідно занести певну контрольованість ситуації на тимчасово окупованих територіях (Крим та Донбас відповідно), в країні в цілому. Серед заходів, здійснюваних в цьому напрямі – реформування влади шляхом її децентралізації. Метою цієї політики є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи

територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування [13].

В цій ситуації головне питання полягало в тому, яка тенденція стане домінуючою: децентралізації або територіальної кланової олігархізації України як її своєрідної федералізації шляхом розподілу регіонів між олігархами за сферами впливу. Така загроза дійсно існує. Саме державна влада має контролювати розвиток політичного процесу в цілому, а не фокусувати свою увагу виключно на подіях, пов'язаних з окупацією Криму та «гібридною війною» на сході країни, оскільки великий бізнес зацікавлений в тому, щоб ситуація в Україні залишалася напруженою. Саме під таким кутом зору слід розглядати трагічні події 2 травня 2014 року в Одесі, після яких новим главою Одеської обласної державної адміністрації було призначено людину І. Коломойського – І. Палицю. До сфери інтересів Дніпропетровського клану входили Одеський припортовий завод, порти, митниця. Не байдужим до цих об'єктів зараз є й нинішня глава адміністрації М. Саакашвілі, який представляє в Одеському регіоні нову владу.

Не слід виключати й спекуляцій політичного та економічного характеру, які мають місце навколо «українського питання», до яких вдаються «фронтіві» та «прифронтіві» регіони. Зокрема йдеться про петицію, подану у травні 2016 року президентові України як суб'єкту законодавчої ініціативи з приводу прийняття закону України «Про особливий регіон розвитку «Слобожанщина», метою якого є створення в Харківській області режиму найбільшого сприяння інвестиціям [14]. Сам процес подання петицій стартував на сайті президента ще 28 серпня 2015 року. Не важко спрогнозувати розвиток цього процесу за принципом «доміно», коли інтереси окремих регіонів візьмуть гору над загальнодержавними.

П'ятий президент України та його оточення мають враховувати сумний досвід своїх попередників, які вибудовували свою політичну лінію за принципом «від зворотного», заперечуючи все те, що було зроблено до них. Очевидно, що доведення власної самодостатності через применшення позитивної ролі інших чи невизнання їх здобутків – це шлях в нікуди. Це стосується зокрема намагання нової влади позбавити власний народ його історії під виглядом боротьби з тоталітаризмом

минулого, штучного поділу громадян України на «проукраїнців» та «сепаратистів», «свідомих» та «несвідомих», «патріотів» та «російськомовних», руйнування пам'яток історії тощо.

Слід замислитися над жахливою статистикою, яка свідчить про те, що за двадцять п'ять років існування української незалежної держави її населення скоротилося на 10 млн осіб. Не важко підрахувати, що при збереженні сучасної тенденції розвитку демографічної ситуації, існуючих темпів соціально-економічного розвитку таке слово як «Україна зникне з політичного лексикону.»

Відносно іншого аспекту досліджуваної проблеми, що пов'язаний з «українським питанням» як проявом конфліктогенності сучасного глобалізованого світу, доречно зауважити щодо недоцільності як перебільшення, так й применшення його значення для світової безпеки та розвитку міжнародних відносин в цілому.

«Українське питання» у його вимірі як внутрішньої системної кризи, враховуючи геополітичне положення України, дійсно має міжнародне значення. Участь у його розв'язанні Російської Федерації, під приводом захисту російськомовного Криму та Сходу України, перетворило його на міждержавний конфлікт в центрі Європи, який загрожує безпеці у глобальному масштабі, оскільки зачіпає геополітичні інтереси міжнародних акторів, що мають статус центрів сили (ЄС та США).

Фактично воєнна присутність Росії в Україні віддзеркалює зміни стратегічного характеру, що відбулися у розстановці світових центрів сили і впливу. Виходячи із показників соціально-економічного розвитку Росії, її демографічного потенціалу та рівня корумпованості, вона сьогодні не розглядається як один з центрів сили, таких як США і ЄС. Зараз частка Російської Федерації у світовому ВВП складає 2,8%, тоді як США – 21,8%, а частка Китаю за прогнозами Світового банку та МВФ у 2019 році складе 14,7% проти 1,8% – російської частки [10, с. 14].

Крім цього, посилюється економічна і деякою мірою політична залежність Росії від Китаю, який до того ж розширює територіальну експансію на Далекому Сході, в інших регіонах сусідньої держави. Водночас послаблюються інтеграційні процеси на пострадянському просторі. Тому керівництво Російської Федерації покладає значні надії на Україну як свого партнера по майбутньому Євразійському союзу. В цьому сенсі євроінтеграційний курс України ніяк не входив в плани Росії. І що не

менш важливо, така перспектива посилювала позиції ЄС та розширювала присутність НАТО поблизу російського кордону. На фоні цих ризиків, яких Росія не могла не прийняти на себе через участь у подіях в Криму і на сході України, ті збитки, які вона несе внаслідок застосування Заходом економічних та політичних санкцій, виглядають як дрібниці.

Набуття «українським питанням» ознак озброєного конфлікту за участю третьої сторони стало певним викликом для США та ЄС, які продемонстрували свою нездатність ефективно контролювати ситуацію, яка стосується неміжнародних, за визначенням Міжнародного комітету Червоного Хреста, збройних конфліктів (Сірія, Лівія, Лівія). Воєнний конфлікт на Донбасі також відноситься до цієї категорії конфліктів, оскільки Росія офіційно не оголошувала війну Україні, більш того – заперечує свою військову присутність тут.

США підтримують намагання української влади до вступу в ЄС передусім як засіб віддалення України від реалізації стратегічних цілей Росії щодо створення нового міждержавного об'єднання.

Для Європейського союзу інтерес до «українського питання» полягає не стільки у сенсі отримання у майбутнього нового члена спільноти, скільки у можливості подальшого послаблення позицій Росії. З точки зору економічної, посилення інтеграційних зв'язків з Україною відкриває для європейців ринки дешевої робочої сили та збуту власних товарів. З'являється також альтернатива заміни мігрантів з країн Африки та Азії українськими, які є більш кваліфікованими, працездатними і близькими до європейців з точки зору цивілізаційного коду.

Лідери європейських країн здійснюють своєрідну проєкцію ситуації в Криму і на сході України на уявний розвиток подій у власних країнах, виказуючи своє ставлення до них як до небажаних. Справа в тому, що культурний та політичний сепаратизм час від часу дає про себе взнаки у Великій Британії, Іспанії, Італії, Франції, Бельгії, Німеччині, Данії. Але це не означає, що влада цих країн проявляє лояльність до проявів сепаратизму у себе, не кажучи вже про воєнну присутність з цього приводу інших країн.

Застосування немирних засобів розв'язання «українського питання» за участю зовнішніх сил стало викликом для світової спільноти та прикладом неспроможності його вирішення за допомо-

гою дипломатії та політичними методами в умовах глобалізації світового простору.

З розв'язанням воєнного конфлікту на сході України постане питанням щодо участі світової спільноти у відродженні цього регіону, перетворення його на зону стабільності та миру.

«Українське питання» у вимірі конфліктогенності сучасного глобалізованого світу продемонструвало нездатність міжнародних інститутів і організацій запропонувати адекватні інструменти зниження напруги навколо нього та виходу із ситуації, що склалася, для української влади.

Насамкінець, чи згоден український народ на ідентифікацію його країни у глобалізованому світі як буфера, зони, моста між Сходом та Заходом? Подібних питань постає чимало. Відповіді на них можна знайти лише на шляху встановлення діалогу між представниками різних етносів, культур, країн, світових сил.

Висновки. На основі результатів проведеного дослідження можна стверджувати, що «українське питання» за своїм змістом є складним суспільним феноменом. З формальної точки зору його можна вважати вирішеним, оскільки український народ, як громадяни України усіх національностей, наприкінці ХХ століття сформувався у політичну незалежну державу, і в цьому сенсі, використовуючи термінологію В. Вінниченка, не є покаліченим людським колективним організмом. Але він до цих пір перебуває у пошуках відповіді на спотворене питання – «з ким бути», в той час як пріоритетним

є питання – «ким бути». Для того, щоб перестати бути етнографічним матеріалом й перетворитися з об'єкта політики на її суб'єкт, необхідно до кінця пізнати себе через формулювання національної (громадянсько-державницької, соціальної за змістом) ідеї, реалізувати себе (використати наявний потенціал на користь держави і її народу) та залишатися самим собою. Тільки така держава не може вважатися світовим співтовариством проблемною. В сучасному глобалізованому світі, який постійно перебуває у конфліктогенному стані, необхідно навчитися самостійно вирішувати питання, які виникають в процесі суспільного розвитку. Враховуючи, що сучасний світ є суперечливим, а кожна з держав так чи інакше втягнута в систему міжнародних відносин, вкрай важливо будувати стосунки з іншими державами на конструктивній основі, чітко дотримуючись пріоритетів національної зовнішньої політики.

Українська влада має винести певні уроки з практики державного будівництва, повернути до себе довіру власного народу і світової спільноти через демонстрацію вміння ефективно вирішувати суспільні проблеми.

Подальше дослідження «українського питання» в зазначеній постановці потребує об'єктивного аналізу стану українського суспільства, критичного, неупередженого ставлення до діяльності владних інститутів за основними напрямками внутрішньої та зовнішньої політики.

ПОСИЛАННЯ:

1. Вернадский В.И. Украинский вопрос и русское общество / В.И. Вернадский [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.igrinov.ua/vchk-ukr-history/err-history/vchk-ukr-history-vernad.htm/>.
2. Данилевский Н.Я. Россия и Европа : Взгляд на культурные и политические отношения славянского мира к германо-романскому / Н.Я. Данилевский. – 6-е изд. – СПб: Глаголь, 1995. – 552 с.
3. Савицкий П.Н. Континент Евразия / П.Н. Савицкий. – М.: Аграф, 1997. – 464 с.
4. Толочко П. Украина в огне евроинтеграции / П. Толочко. – СПб: Изд-во «Алетейя», 2015. – 172 с.
5. Солженицын А.И. Угодило зернышко промеж двух жерновов: Очерки изгнания [Електронний ресурс] / А. И. Солженицын. – Режим доступу: <http://rg.ru/2014/04/24/90/zhenicyn.htm/>.
6. Гореликов Л.А. Русский императив в развитии мирового сообщества XXI века [Електронний ресурс] / Л.А. Гореликов. – Режим доступу: <http://kapitsa.viperson.ru/articles/russkiy-imperativ-v-razvitii-mirovogo-soobsches-tva-XXI-veka>.
7. Толочко П.П. Глобализация по евро-американски и крушение традиционного мироустройства / П.П. Толочко // Диалог культур и партнерство цивилизаций: XIV Международные Лихачевские научные чтения, 15–20 мая 2014 г. – СПб: СПбГУП, 2014. – С. 165–168.
8. Украинский вопрос остается для ЕС нерешенным – Юнкер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.noi.md/ru/news-id/76702#close>.
9. Воронкова В.Г. «Общество риска» как следствие кризиса современной цивилизации в глобальном измерении / В.Г. Воронкова // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2014. – № 58. – С. 13–24.
10. Український конфлікт і майбутнє світової та європейської безпеки / Авт. кол. А. Єрмолаєв, С. Денисенко, О. Маркеева, Л. Поляков. – К.: Нова Україна, 2015. – 30 с.

11. Джонсон П. Мир с двадцатых по девяностые годы. Часть вторая. Современность / П. Джонсон. – М.: Анупис, ТОО «ВИЛАД». 1995. – 480 с.
12. Кучма Л. Д. Україна – не Росія [Електронний ресурс] / Л. Д. Кучма. – Режим доступу: <http://www.litmir.me/bd/?b=207468>.
13. Про стратегію сталого розвитку «Україна 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року №5.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688/html?PrintVersion>.
14. Порошенко рассмотрит петицию об особом статусе Харьковской области [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://new.mail.ru/politics/25723279/?frommail=1>.

Pavlov O. «Ukrainian question» as display of internal crisis and situation of conflict of modern globalized world / Odessa National Academy of Food Technologies

The paper used a comprehensive approach to the analysis of the internal and foreign political situation in Ukraine and around it during the years 2014–2016, which is identified as a manifestation of a systemic crisis Ukrainian society and the conflict in the modern globalized world. Positioning investigated problem as «Ukrainian question» based on the hypothesis about the incompleteness of the process of nation-building, that is not resolving power elite in Ukraine problems associated with its identity, self-realization and originality. This explains the reasons of home policy crisis, which in the context of globalization has become signs of conflict involving Russia, the EU and the US. Proved that pendency of «Ukrainian question» has negative consequences for all parties to the conflict and threatens global security.

Keywords: internal crisis, geopolitics, globalized world, government, situation of conflict, «Ukrainian question».

Павлов О.И. «Украинский вопрос» как проявление внутреннего кризиса и конфликтогенности современного глобализованного мира / Одесская национальная академия пищевых технологий

В статье использован комплексный подход при анализе внутривластной и внешнеполитической ситуации в Украине и вокруг нее, сложившейся в течение 2014–2016 годов, которая идентифицируется как проявление системного кризиса украинского общества и конфликтогенности современного глобализованного мира. Позиционирование исследуемой проблемы как «украинского вопроса» основывается на гипотезе о незавершенности процесса строительства государства, то есть нерешении властной верхушкой Украины задач, связанных с ее самоидентификацией, самореализацией и самобытностью. Именно этим объясняются причины внутривластного кризиса, который в условиях глобализации приобрел признаки конфликта с участием Российской Федерации, ЕС и США. Доказано, что нерешение «украинского вопроса» имеет негативные последствия для всех участников конфликта и несет угрозу мировой безопасности.

Ключевые слова: внутренний кризис, геополитика, глобализованный мир, государственная власть, конфликтогенность, «украинский вопрос».

Стаття надійшла до редакції: 22.02.2016

Рекомендовано до друку: 25.03.2016